Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş

John W. Creswell

Çeviri Editörü:
Mustafa Sözbilir

2. Baskı

PEGEM AKADEMİ

Bu kitap beni büyüten, bana sevgi veren ve meslek hayatım için temel ilhan kaynağı olan Isabel Bickett Marshall'a (1914-2014) adanmıştır.

-JWC

Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş

John W. Creswell
University of Nebraska-Lincoln

John W. Creswell
Çeviri Editörü: Mustafa Sözbilir

KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARINA GİRİŞ

ISBN 978-605-318-472-0
DOI 10.14527/9786053184720

Kitabın orijinal adı: A Concise Introduction to Mixed Methods Research
Baskı sayısı: 1. Baskı
ISBN: 978-1-4833-5904-5
Yayınevi: Sage

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Ocak 2017, Ankara
2. Baskı: Eylül 2019, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İÇİNDEKİLER

Ön Söz xiii
Çeviri Editörünün Ön Sözü xv
Kitabın Amacı xvii
Hedef Kitle xvii
Bu Giriş Düzeyi Kitabının Özellikleri xviii
Kitaptaki Bölümler xviii
Teşekkür xix
Yazar Hakkında xx

1. Bölüm. Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri
Bölüm İçeriği 1
Karma Yöntem Araştırmaları Anlama 1
Karma Yöntemler Nedir? 2
Karma Yöntemler Ne Değildir? 2
Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri 3
Nitel ve Nicel Verileri Toplama *4*
Belirgin Yöntemleri Kullanma *4*
Verileri Birleştirme *6*
Bir Yapıyı Kullanma 8
Bölüm Önerileri 8
Yardımcı Kaynaklar 9

Bölüm 2. Karma Yöntem Araştırma Tasarım Adımları

Bölüm İçeriği 11
Bir Çalışmayı Planlama İhtiyacı 11
Süreçteki Adımlar 12
Uygun Başlık 12
Çalışmayı Gerekli Kılan Problem 13
Amaç veya Cevap Aranacak Soru 14
Toplanacak Veri Türleri ve Kullanılacak Analiz Biçimleri 14
Karma Yöntemleri Kullanma Gerekçeleri 15
Bir Dünya Görüşü veya Kuramı Belirleme 16
Karma Yöntemleri Tanımlama 18
Diyagramların, Süreçlerin ve Desenin Seçimi 19
Potansiyel Metodolojik Zorluklar ve Geçerlik Tehditleri 20
Bir Karma Yöntemler Araştırmasının Hedefi veya Amacı 21
Nicel, Nitel ve Karma Yöntem Soruları 21
Karma Yöntem Adımlarını Yeniden Düzenleme 21
Bölüm Önerileri 22
Yardımcı Kaynaklar 22

Bölüm 3. Karma Yöntem Araştırmasını Yürütmek İçin Gerekli Olan Beceriler

Bölüm İçeriği 23
Karma Yöntemi Yürütme Şartları 23
Karma Yöntem Takımları 24
Araştırmada Bireysel Beceriler 26
Nicel Araştırma Becerileri 26
Nitel Araştırma Becerileri 29
Bölüm Önerileri 32
Yardımcı Kaynaklar 33

Bölüm 4. Temel ve Gelişmiş Karma Yöntem Desenleri

Bölüm İçeriği 35
Ön Değerlendirme 35
Temel Desenler 36
Birleştirme (Çeşitleme) Deseni 36
Açıklayıcı Ardışık Desen 38
Keşfedici Ardışık Desen 40
Gelişmiş Desenler 42
Müdahale Deseni 43
Sosyal Adalet Deseni 45
Çok Aşamalı Değerlendirme Deseni 47
Bir Desen Nasıl Seçilir 50
Bölüm Önerileri 50
Yardımcı Kaynaklar 51

Bölüm 5. Araştırma Süreçleri Nasıl Diyagramize (Şematize) Edilir

Bölüm İçeriği 53
Diyagramın Tanımı 53
Diyagramların Kullanımı 54
Diyagram Çizmek İçin Araçlar 54
Diyagramlar İçin Simgeler 54
Bir Diyagramdaki Temel Unsurlar 55
Başlık 56
Dikey veya Yatay Yönelim 56
Basitlik 56
Tek Sayfa 56
Zaman Çizelgesi 57
Diyagram Çizmede Temel Adımlar 57
Desenlere Göre Diyagramların Görsel Modelleri 57
Süreç Bileşenlerini ve Çıktılarını Diyagrama Ekleme 59
Gelişmiş Desen Diyagramlarının Çizilmesi 59
Bölüm Önerileri 65
Yardımcı Kaynaklar 65

Bölüm 6. Bir Karma Yöntem Araştırma Çalışmasının Tanıtımı

Bölüm İçeriği 67
İyi Bir Girişin Önemi 67
Karma Yöntem Araştırmalara Giriş Yazmak İçin Bir Senaryo 68
Konu *68*
Problem *69*
Mevcut Alan Yazın *69*
Alan Yazında Karma Araştırma Eksikliği *70*
Hedef Kitle *70*
Karma Yöntem Araştırmalarda Amaç Cümlesi Yazma 71
"İyi Uygulamalar" Araştırma Amaçları *71*
Örnek Bir İfade *71*
Karma Yöntem Araştırma Sorularının Yazımı 73
Nicel Hipotez veya Sorular *73*
Nitel Araştırma Soruları *74*
Karma Araştırma Soruları *75*
Bölüm Önerileri 76
Yardımcı Kaynaklar 77

Bölüm 7. Örnekleme ve Bulguları Birleştirme

Bölüm İçeriği 79
Örnekleme ve Birleştirme 79
Örnekleme 80
Nicel Örnekleme 80
Nitel Örnekleme 81
Karma Yöntem Araştırmalarda Örnekleme 82
Birleştirme 87
Birleştirme Türleri 87
Karma Yöntem Bir Araştırmada Birleştirme Nasıl Gösterilir 89
Bölüm Önerileri 91
Yardımcı Kaynaklar 91

Bölüm 8. Karma Yöntemle Makale Yazım Süreci

Bölüm İçeriği 93
Uygun Dergi Bulma 93
Karma Yöntem Makalelerin Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Ölçütler 94
Karma Yöntem Makalelerinde İki Tür 95
Yöntemsel Makaleler 95
Deneysel Makaleler 96
Deneysel Makalelerin Yapısı 98
Birleştirme (Çeşitleme) Deseninin Yapısı 98
Açıklayıcı Ardışık Desenin Yapısı 99
Keşfedici Ardışık Desenin Yapısı 99
Müdahale Deseninin Yapısı 99
TTKA Karma Yöntem Desenin Yapısı 100
Makalelerin Bir Dergiye Gönderilmeden Önceki Kontrol Listesi 101
Bölüm Önerileri 102
Yardımcı Kaynaklar 102

Bölüm 9. Karma Yöntem Çalışmasının Niteliğini Değerlendirme

Bölüm İçeriği 103
Ölçütler Nasıl Uygulanmaktadır? 103
Standartlara Sahip Olmamız Gerekir mi? 104
"Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi" Ortak Editörü Olarak Kullandığım Kriterler 107
Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi'nin Deneysel Makaleler İçin Ölçütü 107
Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi'nin Metodolojik/Kuramsal Makaleler İçin Ölçütü 108
Karma Yöntem Araştırmalar İçin Mevcut Standartlar 109
NIH'ın "En İyi Uygulamalar" İçin Önerileri 110
Bölüm Önerileri 112
Yardımcı Kaynaklar 113

Bölüm 10. Karma Yöntemlerin Gelişmesi ve İlerlemesi

Bölüm İçeriği 115
Bilimsel Gelişmeler 115
Temel Özellikler 116
Terminoloji 116
Karma Yöntemin Değeri 117
Araştırma Desenlerindeki Gelişmeler 117
Karma Yöntem Araştırma Yürütebilmek İçin Gerekli Temel Beceriler 118
Felsefe ve Teori Kullanımı 118
Karma Yöntem Araştırma Soruları 119
Ortak Gösterimler 119
Karma Yöntem Çalışması Yazma ve Yayımlama 119
Kalite Standartları 120
Dijital Çağda Karma Yöntem 121
Bölüm Önerileri 121
Yardımcı Kaynaklar 122

Kaynaklar 123
Sözlük 127
İndeks 131

ÇEVİRMENLER LİSTESİ

Bölüm 1: Suat ÇELİK 1
Bölüm 2: Suat ÇELİK 11
Bölüm 3: Suat ÇELİK 23
Bölüm 4: İbrahim H. ACAR 35
Bölüm 5: İbrahim H. ACAR 53
Bölüm 6: Mustafa SÖZBİLİR 67
Bölüm 7: Mustafa SÖZBİLİR 79
Bölüm 8: Yüksel GÖKTAŞ 93
Bölüm 9: Suat ÇELİK 103
Bölüm 10: Yüksel GÖKTAŞ 115
Sözlük: Mustafa SÖZBİLİR 127

ÖN SÖZ

Bu kitabı okuyan birisi olarak sizin ya karma yöntem araştırma yapacağınızı ya da bu yönteme ilgi duyduğunuzu varsayıyorum. Ayrıca, cevaplamaya çalıştığınız araştırma problemi veya sorunuzun en iyi hem nicel (ör. tarama) hem de nitel (ör. görüşme) veriler toplayıp çözümlemekle cevaplanabileceğini varsayıyorum. Tarama ve görüşmeden elde ettiğiniz bulguları ayrı ayrı yazmaktansa, bu iki yöntemi bir araya getirmekle (karmanızla) araştırmanıza değer katabileceğinizi ve incelemekte olduğunuz problem veya araştırma sorunuzu daha iyi anlayabileceğinizi biliyor muydunuz? Biri daha çok nicel veriler (tarama) diğeri ise daha çok nitel veriler (görüşme) içeren bu iki farklı türdeki veri bir araya getirilince bunları nasıl birleştireceksiniz? Araştırma projenizin sonuçları nasıl en iyi şekilde sunulabilir? Bu kitaba hoş geldiniz! Bu iki farklı türdeki veriyi nasıl bir araya getirebileceğinizi, bu iki farklı yöntemi iyi bir şekilde ve sistematik bir şekilde karıp yayına hazırlamayı ve proje yazmayı öğreneceksiniz.

❖ KİTABIN AMACI

Bu kitap fikri son 10-15 yıldır karma yöntemler ile ilgili yapmış olduğum çalıştaylarda oluştu. Bu çalıştayların katılımcıları büyük oranda karma yöntem araştırmaları hakkında başlangıç düzeyinde bilgiye sahip olan ya karma yöntemi kullanarak tez yazmaya çalışan lisansüstü öğrenciler ya da karma yöntemleri kullanarak araştırma yapmaya ve proje yazmaya çalışan öğretim elemanları ve araştırmacılardan oluşuyordu. Çalıştaylarda genellikle katılımcılardan yapmak istedikleri bir karma yöntem araştırma proje fikri getirmelerini ve onun üzerine çalışmalarını isterim. Bu yaklaşım genellikle oldukça başarılı olmakta fakat katılımcıların başlangıç düzeyinde de olsa karma yöntemler hakkında bilgilerinin olmasının proje fikirlerini geliştirebilmeleri için daha yararlı olacağını düşündüm. Karma yöntem araştırmaları hakkında piyasada yaklaşık 31 kitap olmasına rağmen (Onwuegbuzie, 2012) birçoğu konuyu çok kapsamlı ele almaktalar – buna benim de Vicki Plano Clark ile birlikte ortak yazarı olduğum (Creswell & Clark, 2011) 347 sayfalık kitap da dâhil. Çalıştay katılımcılarının birçoğunun bu kadar

uzun ve kapsamlı bir kitabı okumaya vakti olmamakta, hatta kitabın içindeki karma yöntemle ilgili kısa bir bölümü bulup okumamaktadır (Creswell, 2012). Ayrıca, dergilerde yayımlanmış karma yöntem makalelerini bulup okumakta bile zorlanmaktalar. Bu yüzden bu kitap gibi karma yöntemlere kısa ve özlü bir giriş niteliğinde olan ve çalıştaylarım öncesinde katılımcıların 2-3 saat içerisinde okuyabilecekleri bir kitaba ihtiyaç olduğunu düşündüm. Bu kitabın temel amacı karma yöntem araştırmaları hakkında genel bir bilgi sunmak ve karma yöntem araştırmalarının adımlarını okuyucuya tanıtmaktır. Bu yüzden giriş özelliğindeki bu kitapta karma yöntemler derinlemesine ele alınmamakta, fakat temel bir bilgi altyapısı oluşturulması hedeflenmektedir.

❖ HEDEF KİTLE

Karma yöntem araştırmalarına bu kısa giriş kitabı, karma yöntem araştırmaları konusuna yeni başlayan araştırmacılar veya karma yöntemler konusundaki bilgilerini yenilemek isteyen deneyimli araştırmacılara yöneliktir. Bu kitap sosyal bilimler, davranış bilimleri ve sağlık bilimleri alanlarında Amerika Birleşik Devletleri veya dünyanın herhangi bir yerinde çalışan araştırmacılara yönelik hazırlanmıştır.

❖ GİRİŞ KİTABININ ÖZELLİKLERİ

Kolay okunabilirliği sağlayabilmek için bu kitabın birçok özelliği vardır. Bölümler kısadır; okuma akışını bozmamak ve okuyucunun dikkatini dağıtmamak için şekil ve atıflar minimum düzeyde tutulmuştur; gerekli yardımcı okumalar bölüm sonlarında önerilmiştir; okuyucunun bu yöntemin terminolojisine alışabilmesi için çok temel bazı terimlerin tanımlarını içeren bir sözlük kitabın sonuna eklenmiştir. Bu kitapta kullanılan birçok bilgi ve fikir benim yöntem bilim üzerine yazmış olduğum ve SAGE yayınevi ve Pearson tarafından basılan kitaplardaki (bazıları Plano Clark ile birlikte yazılmış) bilgiler üzerine kurgulanmıştır.

❖ KİTAPTAKİ BÖLÜMLER

1. Bölüm'e karma yöntem araştırmaların tanımı ve temel özellikleri ile başladım. 2. Bölüm'de bana gelip bir karma araştırma tasarlamak istediklerini söyleyen öğrenci ve araştırmacılara anlattığım adımları yazdım. Tartışmasız olarak karma yöntem bir araştırma gerçekleştirmek hem nicel hem de nitel araştırma ile birlikte karma yöntem araştırmalar hakkında bilgi ve beceri gerektirmektedir. 3. Bölüm'de bunları yazdım. Daha sonra 4. Bölüm'de ise bütün karma yöntem araştırma projelerinin temel bileşeni olan desen konusuna giriş yapıp günümüzde sıklıkla kullanılan altı farkı deseni tartıştım. 5. Bölüm'de ise her bir desen için iş ve işleyişin nasıl şematize edileceğini işledim. Tasarım fikri akıldan çıkarılmadan bir karma yöntem projesinin nasıl planlanacağı, giriş bölümü, araştırmanın amacı ve araştırma sorularının yazımı 6. Bölüm'de ele alınmıştır. Bir araştırma tasarımında önemli iki hususun -örnekleme ve örneklemin birleştirilmesi- farklı karma yöntem tasarımlarında nasıl yapılacağı ise 7. Bölüm'de tartışılmıştır. 8. Bölüm'de ise çalışma bitince nasıl raporlanacağı ve sonuçların nasıl yayına dönüştürülebileceği anlatılmıştır. 9. Bölüm'de ise nitelikli bir karma yöntem araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli temel özelikler ele alınmıştır. 10. Bölüm'de ise her bir bölümde ele almış olduğum konulardaki bilimsel gelişmeleri özetlemeye çalıştım ve günümüz dijital dünyasında nasıl karma yöntem araştırma yapılabileceğini anlatmaya çalıştım. Bütün bölümlerde nicel ve nitel araştırmaları dengeli bir şekilde kullanabilmek için gayret gösterdim.

ÇEVİRİ EDİTÖRÜNÜN ÖN SÖZÜ

Ülkemizde bütün araştırma alanlarında olduğu gibi sosyal, sağlık ve eğitim bilimlerinde araştırmalarda önemli bir artış eğilimi gözlenmektedir. Bu durum uluslararası alan yazında da dikkat çekici bir konuma gelmiştir. Bu alandaki bilimsel araştırmaların artışının bir göstergesi de bilimsel proje, tez, makale ve tebliğlerin sayısındaki artıştır. Bilimsel araştırma alanındaki bu hızlı niceliksel gelişme beraberinde nitelik sorununu da getirmektedir. Araştırmalarda nicelikle birlikte nitelik artışı bir bilimsel araştırmanın temel bileşenlerinden sayılan konu bilgisi yanında yöntem bilim konusunda da yeterince bilgi sahibi olunması ve bir araştırma tasarlanıp gerçekleştirilirken doğru yöntem ve tekniklerin kullanılmasıyla sağlanabilecektir.

Tüm bilim alanlarında olduğu gibi sosyal, sağlık ve eğitim bilimleri de oldukça dinamik bir doğaya sahip olup araştırmalara konu edinilen problemlerin içerik ve türleri günden güne değişmekte ve daha da karmaşık bir hal almaktadır. Bu karmaşık problemlerle baş edebilmek ve bilim camiası tarafından kabul görebilecek geçerli ve güvenilir araştırmalar yapabilmek için de yöntem bilim her geçen gün gelişmektedir. Uzun zamandır kullanılan nicel araştırma geleneğine dayalı yöntemler ile onlara göre nispeten daha yeni sayılabilecek nitel geleneğe dayalı yöntemlerle kıyaslandığında karma yöntem araştırmalar oldukça yeni olup halen gelişim aşamasındadır. Son çeyrek yüzyılda karma yöntem araştırmalarda önemli gelişmeler gözlenmekte ve karma yöntemlerin kullanım alanları da yaygınlaşmaktadır. Bunda en temel faktör bilimsel araştırmalardan var olan beklentilerin değişmesidir. Bir bilimsel araştırmanın bir soruna kapsamlı çözümler üretebilmesi için birçok durumda nicel paradigma ile nitel paradigmanın bir arada kullanılması kaçınılmaz olmaktadır. Bu gibi durumlarda karma yöntem araştırmalar karmaşık problemlere pratik yöntem bilimsel çözümler vadetmektedir.

Elinizdeki bu kitap, yazarının da ifade ettiği gibi, karma yöntem araştırmaların nasıl yapılacağına dair giriş düzeyinde çok temel bir kitap olup, kuramsal derinlik sunmaktan öte temel kavramları tanıtarak uygulamaya dair pratik çözümler getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yüzden kitabın okuyucu kitlesi lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilerden sosyal, sağlık ve eğitim bilimleri alanlarında çeşitli düzeylerde bilimsel araştırma yapan ve eğitim veren araştırmacıları da kapsayacak şekilde oldukça geniştir.

Bu kitabın varlığından ilk defa 2014 yılı Nisan ayında yazarıyla tanıştığımda haberdar oldum. O dönemde kitap henüz basılmamıştı. Prof. Dr. John W. Creswell'a araştırma yöntemleri konusundaki ilgim ve derslerimden bahsettiğimde söz kaçınılmaz olarak karma yöntemler ile ilgili sorulara geldi. Kendisi karma

yöntem araştırmalar konusundaki en son yenilikleri de yansıttığı giriş düzeyinde bir kitabı daha henüz tamamladığını ve basım sürecinde olduğunu söyledi. Kitabın basımı gerçekleştiğinde görmek istediğimi ve eğer kabul ederse Türkçeye çevrilmesi konusunda destek olabileceğimi söylediğimde memnuniyetini ifade etti. Kitabın basımını takiben de çeviri için ilk adım atılarak bugünkü sürece gelindi.

Kitabın Türkçemize kazandırılmasında en önemli katkı şüphesiz kitabın çevirisini yapma konusunda benimle hemfikir olup çeviriyi yapan meslektaşlarım Prof. Dr. Yüksel GÖKTAŞ, Yrd. Doç. Dr. Suat ÇELİK ve Dr. İbrahim H. ACAR'a aittir. Halen Amerika Birleşik Devletleri'nde Univesity of Nebraska Lincoln'de doktora sonrası çalışmalarını sürdüren Dr. İhrahim H. ACAR'ın aynı zamanda Prof. Dr. John W. Creswell'dan karma yöntem araştırmaları konusunda ders almış olması ve yazarla doğrudan iletişim halinde olması kitapta geçen birçok temel kavram ve terimin dilimize daha doğru tercüme edilmesinde önemli bir katkı sağlamıştır. Kitabın çevirisi yapılırken mümkün olduğunca özgün anlam korunmaya çalışılmış ama ifadelerin anlaşılabilir olması için de birçok yerde doğrudan çeviri yapmak yerine dilimizde anlaşılabilecek şekilde yeniden ifade edilmesi yoluna gidilmiştir. Bu aşamada kitabın Türkçe yazım ve imlâ kontrollerini titizlikle yapan Sayın Doç. Dr. Kasım Kıroğlu'na müteşekkirim. Bütün bu gayretlerimize rağmen bu ilk baskının heyecanından kaynaklanan gözden kaçan hususların olabileceği gerçeğini göz ardı etmiyoruz. Bu yüzden okuyucuların dönütleri kitabın sonraki baskıları için önemli katkılar sunacaktır.

Kitabın basımı şüphesiz PEGEM AKADEMİ'nin desteği olmadan çok zor olurdu. Çeviri fikrini ilk ilettiğim andan itibaren çok olumlu yaklaşıp desteğini esirgemeyen PEGEM AKADEMİ Şirket Müdürü Sayın Servet SARIKAYA'ya minnettarım. Kitabın dizgisinin ve kapak tasarımının yapılması ve basımında son derece titizlikle yakın işbirliği içerisinde çalışan PEGEM AKADEMİ çalışlarına teşekkürü bir borç bilirim. Son teşekkür elbette "bir kitap okunmadan bir hiçtir" gerçeğinden hareketle siz okuyucularadır.

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
sozbilir@atauni.edu.tr
Erzurum, Ocak 2017

TEŞEKKÜR

Son 15 yıl içerisinde karma yöntemlerle ilgili gerçekleştirmiş olduğum çalıştaylara farklı alanlardan dünyanın her bir tarafından katılarak bana destek olan ve önerilerde bulunan katılımcılara teşekkür ederim. Ayrıca, SAGE yayınevi ailesine araştırma yöntemleri ile ilgili eserlerime vermiş oldukları destekten dolayı teşekkür ederim. Araştırma yöntemleri, istatistik ve değerlendirme yayınları editörü olan Vicki Knight'ın benim projelerime yapmış olduğu katkıya müteşekkirim. Bunlara ilaveten, doktora öğrencim ve University of Nebraska-Lincoln araştırma görevlisi Tim Guetterman'a bu kitabın yazım sürecinde ve projelerimde yapmış olduğu katkı için çok teşekkür ederim.

YAZAR HAKKINDA

John W. Cresswell University of Nebraska-Lincoln'de eğitim psikolojisi profesörüdür. Üniversitede ders verme yanında, yazarın çok sayıda karma yöntemlerle ilgili makale yazarlığı, nitel araştırma ve genel araştırma yöntemleri konularında yeni baskıları da dâhil 22 farklı kitap yazarlığı vardır. Kitapları çoğunlukla araştırma tasarımı, farklı nitel yöntemlerin karşılaştırılması ve karma araştırma yöntemlerinin doğası üzerinedir. Yazarın kitapları birçok dile tercüme edilmiş ve dünya genelinde kullanılmaktadır. Dr. Creswell University of Nebraska-Lincoln'de 5 yıl süreyle Clifton Institute Endowed profesörlüğü başkanlığını yapmıştır. Buna ilaveten beş yıl süreyle de yine aynı üniversitede okul dışı öğrenciler için proje geliştirmeye odaklanan araştırmacılara destek veren Nitel ve Karma Araştırma Yöntemleri Merkezi müdürlüğünü yürütmüştür. Yazar aynı zamanda *Journal of Mixed Method Research* (SAGE) dergisinin kurucu ortak editörlüğünü yapmış ve National Health Institute ve National Science Foundation'a proje sunan sağlık bilimleri alanındaki araştırmacılara araştırma yöntemleri konularında destek olmak amacıyla Michigan Üniversitesi'nde aile hekimliği programında misafir öğretim üyesi olarak da çalışmıştır. Bunun yanında, yazar sağlık hizmetleri alanında Veterans Health Administration'da çalışan araştırmacılara araştırma yöntemleri konusunda danışmalık yapmış ve eğitim vermiştir. Dr. Creswell 2008 yılında deneyimli bir Fullbright araştırmacısı olarak Güney Afrika'da beş farklı üniversitede öğretim üyeleri ve öğrencilere eğitimde ve sağlık bilimlerinde araştırma yöntemleri konularında dersler vermiştir. 2012 yılında ise Tayland'a yeniden Fullbright bursiyeri olarak gitmiştir. 2011 yılında sağlık bilimleri alanında karma araştırma yöntemlerinde "iyi uygulamalar" geliştirmek için kurulan ulusal bir grubun ortak liderliğini yapmıştır. 2013 ilkbaharında ise, Dr. Creswell Harvard Halk Sağlığı Fakültesi'nde misafir profesör olarak çalışmış, 2013 yazında da İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde karma yöntem araştırmaları konusunda eğitimler vermiştir. 2014 yılında ise Güney Afrika'da Pretoria Üniversitesi tarafından fahri doktora unvanı verilmiştir.

BÖLÜM 1

KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

❖ BÖLÜM İÇERİĞİ

- Yirmi beş yıllık bir yaklaşım ve yöntem olarak karma yöntem araştırmaları
- Karma yöntem araştırmaların tanımı
- Karma yöntem araştırmaları ne değildir
- Bir karma yöntem çalışmasının dört anahtar özelliği

❖ KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARINI ANLAMA

Karma yöntem araştırmaların temel özellikleri ile ilgili bir anlayış oluşturarak başlamanın uygun olacağı kanaatindeyim. Yirmi beş yıllık bir **yöntembilim** alanı olarak bu yaklaşımın kolaylıkla tanımlanabilecek genel bileşenleri vardır. Bu, karma yöntem araştırma yaklaşımının anlamı ile ilgili bir tartışma bulunmadığı anlamına gelmiyor. Karma yöntem araştırmalar, epistemoloji ve diğer felsefi varsayımların yer aldığı felsefi bir duruşla ele alınabilir. Bu yaklaşım aynı zamanda, geniş bir felsefe ile doğan, yorumlanan ve yayılan araştırma sürecine sahip olan bir yöntem olarak da sunulabilir. Feminizm veya engellilik kuramı gibi dönüştürücü bir perspektif içinde de konumlandırılabilir.

Bunların hepsi olası olduğu için, yazarın bakış açısına bağlı olarak çeşitli tanımların mümkün olabileceğini kabul etmek önemlidir. Benim bakış açıma göre karma yöntem araştırmaları bir **yöntem** olarak ele alınmalıdır. Bu, karma yöntem araştırmalarını veri toplamanın, analiz etmenin ve yorumlamanın merkezde bulunduğu kendine has bir yöntem yönelimi olarak ele alacağım anlamına geliyor. Araştırma felsefesinin, yöntemlerinin veya araştırma sorularının önemini yadsıdığım anlamına da gelmemektedir. Araştırma süreçleri, karma yöntem araştırma alanına giriş için açık ve tutarlı temeller sağladığı için üzerinde durulacaktır.

❖ KARMA YÖNTEMLER NEDİR?

Yukarıda sergilenen bakış açısından hareketle, **karma yöntem araştırmalarını**;

> Araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler (kapalı uçlu) hem de nitel veriler (açık uçlu) topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlıyorum.

Bu yaklaşımın temel varsayımı, araştırmacının istatistiki eğilimleri (**nicel veriler**), öyküler ve kişisel deneyimlerle (**nitel veriler**) birleştirmesinin, araştırma problemini daha iyi anlamak için bu yöntemlerden herhangi birini yalnız başına kullanmaya kıyasla daha fazla avantajlı olacağıdır.

❖ KARMA YÖNTEMLER NE DEĞİLDİR?

Yukarıdaki tanımdan hareketle, karma yöntem araştırmalarının ne olmadığı ile ilgili birkaç sonuç çıkarılabilir:

1. Karma yöntemler, basitçe nicel ve nitel verilerin bir araya getirilmesi değildir. Nicel ve nitel veriyi bir araya getirmek iyi bir yol olabilir fakat nicel ve nitel verinin analiz edilip sonuçların bir arada yorumlanması durumunda ulaşılabilecek kadar güçlü sonuçlar ortaya koyamaz.
2. Karma yöntem araştırmalar, basitçe verileri bir araya getirme meselesi değildir. Bu yaklaşımın kendine has teknikleri bulunmaktadır ve karma yöntemlere aşina olan değerlendirmeciler bu teknikleri dikkate alacaklardır.

3. Karma yöntemler, araştırmacının bir veri setindeki sabit ve rastgele etkilerin istatistiksel analizlerini yaptığı, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan karma model yaklaşımı ile karıştırılmamalıdır.
4. Değerlendirme tekniklerinde de araştırmacılar nitel ve nicel verileri toplamakta ve bütünleştirmektedir. Ancak karma yöntemler, basitçe süreç ve sonuç değerlendirmelerinin birbirine eklendiği bir değerlendirme tekniği değildir.
5. Karma yöntemler, nicel desenlere nitel verilerin basit bir şekilde eklenmesi değildir.
6. Ayrıca karma yöntemler, ne basitçe çok sayıda nitel veri türünün (örneğin: mülakatlar ve gözlemler) ne de nicel veri türünün (örneğin: anket verileri, deneysel veriler) toplanmasıdır. Karma yöntemler, hem nitel hem de nicel verilerin toplanmasını, analizini ve bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Bu yolla, farklı yaklaşımların (örneğin: eğilimlerle birlikte öykü ve kişisel deneyimler) araştırmaya sağladığı bu yaklaşımlardan her birinin tek başına (nicel veya nitel) sağlayacağından daha fazla katkıyla araştırma probleminin daha iyi anlaşılması sağlanmış olur. Farklı nitel veri setleri (veya farklı nicel veri setleri) kullanılması durumuna, karma yöntem araştırmaları terimi yerine **çoklu yöntem terimi** karşılık gelmektedir.

❖ KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

- Araştırma sorularını cevaplandırmak için nicel ve nitel verilerin toplanması ve analiz edilmesi
- Nitel ve nicel yöntemlerinin güçlü yanlarının kullanılması
- Özel bir karma yöntem deseninin kullanılmasıyla nitel ve nicel verilerin birleştirilmesi ve bütünleştirilmesi
- Bazen deseni bir kuram veya felsefe içinde ele alma

Bu bölümün kalan kısmında her bir anahtar özellik ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Nitel ve Nicel Verileri Toplama

İki veri türünün farklı olduğu ve eşit derecede farklı ve önemli roller oynadığı varsayımı ile başlıyorum. Nicel araştırma yöntemlerini kullanan bir araştırmacı, çalışma konusunu belirler, özgün araştırma soruları veya hipotezler oluşturur, cevapları bulmayı kolaylaştırmak için değişkenleri ölçer, araştırma sorularını/hipotezlerini cevaplandırmak üzere bilgi sağlamak için istatistiki analizler yapar ve elde ettiği sonuçları yorumlar. Bu araştırma biçimi, araştırmacının genel sorular oluşturduğu, metin ve ses kayıtları veya video kayıtlarından oluşan veriler topladığı nitel araştırmadan oldukça farklıdır. Nitel araştırmanın ayırt edici özelliği, araştırmacının katılımcıları gözlemleyerek, mülakatlar ve odak grup protokolleri gibi araçlarla doğrudan açık uçlu sorular sorarak veya anketleri kullanarak veriler toplamasıdır. Araştırmacı, nitel verileri topladıktan sonra tematik analizler yaparak bulguları hikâye ve öykü gibi edebi metinler halinde sunar. Bu nedenle her iki yaklaşım da; bir problem tespit etme, araştırma sorularını belirleme, verileri toplama, verileri analiz etme ve sonuçları yorumlamadan oluşan genel araştırma sürecini takip eder. Buna rağmen nitel ve nicel araştırma yöntemlerinde bu süreçlerden her birinin yürütülmesinde önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Nicel ve nitel araştırma bileşenleri bir karma yöntem araştırmaları çalışmasında yer almaktadır. Bu durumda bir karma yöntem araştırmacısının hem nicel hem de nitel araştırma becerilerine sahip olması gerektiğini anlamak önem arz etmektedir. Ayrıca, karma yöntemler desenini en iyi bir şekilde yürütmek için araştırmacıların hem nicel hem nitel araştırmadan kaynaklanan avantajların ve dezavantajların farkında olmaları gerekmektedir. Nicel ve nitel araştırmanın kısa ve özlü olarak karşılaştırıldığı Tablo 1.1'e bakınız.

Belirgin Yöntemleri Kullanma

Hem nicel hem nitel araştırma yöntemleri bir karma yöntemler çalışmasına dâhil edilse de, bu durum nicel ve nitel yaklaşımın kapsamının daraltılacağı anlamına gelmemektedir. Yıllarca birçok yazar nicel veya nitel bir çalışmayı belirgin yapan ölçütler geliştirmeye çalışmıştır. Geliştirilmiş olan bu kılavuzlar dikkate alınmalıdır. Adı geçen ölçütler tıp alanında CONSORT kılavuzları olabileceği gibi, nitel araştırma alanının gelişmesine katkı sağlamış olan *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (Creswell, 2014) gibi kitaplarda yer alan ölçütler de olabilir. Hem nicel hem de nitel yöntemlerin belirgin anahtar bileşenleri aşağıda sunulmuştur:

- Desenin türü (örneğin: deneysel, kültür analizi)
- Alana giriş sağlamak için izinler

Tablo 1.1 Nitel ve Nicel Araştırmanın Avantajları ve Dezavantajlar

Nitel Araştırma	
Avantajlar	**Dezavantajlar**
Az sayıda kişinin detaylı bakış açılarını sunar Katılımcıların görüşlerini ortaya koyar Katılımcıların deneyimlerinin kendi bağlamında anlaşılmasını sağlar Araştırmacının değil katılımcıların görüşlerine dayalıdır İnsanların yaşam öykülerini yansıtır	Sınırlı bir genellenebilirliğe sahiptir Sadece zayıf veriler sunar (sayılar gibi güçlü veriler değil) Birkaç kişi üzerinde çalışma yapılır Oldukça subjektiftir Katılımcılara dayalı olduğu için araştırmacının deneyimlerini kullanmayı sınırlandırır
Nicel Araştırma	
Avantajlar	**Dezavantajlar**
Çok geniş kitleler üzerinden sonuçlar çıkarır Verileri verimli bir biçimde analiz eder Veriler arasında ilişkiler araştırır Muhtemel neden sonuç ilişkilerini irdeler Ön yargıları kontrol eder İnsanların sayısal tercihlerine hitap eder	Çok yalın (kuru) ve insanı anlama odaklı değildir Katılımcıların görüşlerini kaydetmez Katılımcıların durumları ve ilişkileri hakkında çok sınırlı bilgi sunar Büyük oranda araştırmacı eksenlidir

- Örnekleme yaklaşımı (sistematiğe karşı amaçlı)
- Katılımcıların sayısı
- Toplanacak veri türü (örneğin: metin, ses veya video kayıtları, anket cevaplarının puanları)
- Verilerin toplanmasında kullanılan araçlar (örneğin: kamuoyu yoklamaları, gözlemsel kontrol listeleri, açık uçlu mülakatlar, odak grup protokolleri)
- Veri analizinin ilk aşamasında veri setinin düzenlenmesi ve veri indirgemesi
- Temelden başlayıp daha karmaşık yaklaşımlara kadar giden sonraki veri analiz süreçleri (örneğin: betimselden kestirimsele, kodlamadan tema geliştirmeye)